

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-8>

УДК 793.3+79.01/09

Хухра Л.С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОНЯТТЯ ТА НАПРЯМКИ СИНТЕЗУВАННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті представлено визначення поняття хореографії як соціокультурного феномену нового покоління театру. Проаналізовано авторські концепції поняття хореографії, проведено аналіз сучасного хореографічного мистецтва та її значення для глядачів. В ході проведеного дослідження виявлено, що образотворче мистецтво – це виділення особливостей хореографії у вигляді певного зображення, що дає їм подібність. Танці, як відомо, дуже нагадують емоції та почуття, тому ми вважаємо, що стоїмо обличчям до обличчя з реальністю, а не обличчям до обличчя з механічним відтворенням. Саме тому тісний взаємозв'язок та взаємозалежність хореографії та образотворчого мистецтва вказує на важливість фіксації зображення танців. У статті обґрунтовано культурну складову хореографії та образотворчого мистецтва та їх впливу на мистецтво.

Ключові слова: синтезування, хореографічне мистецтво, образотворче мистецтво, взаємодія мистецтв, танець.

Khukhra Lidiia

Lviv I. Franko National University

CONCEPT AND DIRECTIONS OF SYNTHESIS OF CHOREOGRAPHIC AND EDUCATIONAL ARTS

Summary. The purpose of the paper is to analyze the mutual influence of music and fine arts in the context of world culture, to uncover an equal union of fine and dance, following their combination in the cultural process. The article presents the definition of the concept of "choreography" as a sociocultural phenomenon of the new generation of theater. In addition, the analysis of contemporary choreographic art and its significance for the audience have been carried out. It is researched that the fine art is the allocation of features of choreography in the form of an image that gives them a similarity. Dances, as we know, very reminiscent of emotions and feelings, and we believe that face to face with reality, and not face to face with mechanical reproduction. That is why art in the relationship between choreography and fine art points to the importance of fixing the image of dance. The article substantiates the cultural component of choreography and fine arts and their influence on art. From the moment of its birth and for millions of centuries, to this day, dance has arisen from various movements and gestures connected with labor processes and emotional impressions from the surrounding world, has been reflected in the fine arts at all stages of its development. As a rule, in paintings or historical monuments. Movements were gradually changing, subjected to artistic synthesis, resulting in the formation of the art of dance and its interconnection with fine arts. Choreography – this art is originally synthetic, because it is outside the artistic way that enhances the expressiveness of dance plastics and gives it an emotional basis. Choreography is a spectacular art, where not only temporal, but also spatial composition of dance, visible dance likeness takes place of significance (hence the role of costume, decorative design, etc. in itself, the artistic image of choreography is noted). Therefore, we can conclude – the orientation of the synthesis of choreographic and visual art depends primarily on the artistic image, that is, through the design of the choreographic production or the transfer of the emotional sphere of dance through various artistic images.

Keywords: synthesis, choreographic art, fine arts, art interaction, dance.

Постановка проблеми. Танець, з моменту свого зародження і впродовж мільйонів століть, аж до наших днів, сам по собі виник із різноманітних рухів та жестів, пов'язаних з трудовими процесами і емоційними враженнями від навколишнього світу, знайшов віддзеркалення в образотворчому мистецтві на всіх етапах свого розвитку, як правило, на картинах або історичних монументах. Рухи поступово змінювалися, піддававшись художньому узагальненню, внаслідок чого сформувалося мистецтво танцю та його взаємозв'язок з образотворчим мистецтвом.

Зображення танцю в мистецтві древніх цивілізацій є основним джерелом відомостей про хореографічні культури різних епох і народів. Вони дозволяють диференціювати різні види танців у давнину (ритуальні, войовничі, бенкетні), прослідкувати процес професіоналізації танцювального мистецтва в античну епоху, появу пантомімістів і танцівників, зародження сценічного танцю. Історія культури народів, які виражалися у танцях фіксувалися у образотворчих творах мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дана тематика є постійним об'єктом уваги мистецьких науковців. Достатньо згадати такі прізвища, як М. Каган [6], Л. Гусаченко [5], Л. Савчин [10], які ретельно проаналізували досягнення світового та вітчизняного хореографічного мистецтва, чим зробили неоціненний внесок в науці мистецтвознавство. Їхні наукові доробки стали вагомим внеском у розвитку хореографії та музики.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Хореографія – це мистецтво спочатку синтетичне, бо поза художнім образом, що підсилює виразність танцювальної пластики та дає їй емоційну основу. Хореографія – це видовище мистецтво, де істотного значення набуває не лише тимчасова, але і просторова композиція танцю, зрима подоба танцюючих (звідси і відзначається роль костюма, декоративного оформлення і ін., по собі художнього образу хореографії).

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати взаємовплив музики та образотворчого мистецтва в контексті світової культури, розкрити

рівноправний союз образотворчого і танцю, про- слідкувавши їх поєднання у культурному процесі.

Виклад основного матеріалу. У своїх дослід- женнях Л. Гусаченко відзначав, що мистецтво хорео- графії – це явище загальнолюдське, і має багато- вікову історію розвитку. В основі його походження лежить прагнення людини до ритмічного руху, по- треба висловити свої емоції засобами пластики, гар- монійно пов'язуючи рух і музику [5, с. 274].

Хореографія і танець, як її компонент за своєю суттю багатогранний. Танець як твір мистецтва у хореографічному плані - це складний, культурний і багатофункціональний феномен та об'єкт наукових розвідок у різні часи привертая увагу багатьох до- слідників. Хореографія сприяє ґрунтовній художній розвиненості людини. Проте художня розвиненість ще не є панацеєю для розвитку духовних ресурсів особистості, як стверджує М. Каган, «не гарантує по- вною мірою його естетичної розвиненості» [5, с. 274].

Відзначаємо, що потреба в мистецтві визнача- ється насамперед естетичною культурою й емо- ційною сприйнятливостю особистості. Відтак, без естетичного впливу на людину, мистецтво є ма- лоефективним. Тому наслідком естетичної спря- мованості є формування гармонійної особистості.

Танець та хореографія позами, жестами, мі- мікою, рухами, малюнком і композицією розпо- відає, показує, вчить, виховує. Так, відзначаємо особливості постановки хореографічного танцю, який має своєрідний характер і уособлюється як транслятор, механізм передачі життєвого досві- ду культурної системи.

Танець як реакцію на прояви характеру та своєрідне, візуальне вираження почуттів особистості розглядає дослідник О. Шевнюк [11, с. 23]. Танець еволюціонує завдяки візуаль- ним засобам, до яких належать музика, ритм, симетрія та рисунок, що є формотворчою основою цілісності орнаментики танцю.

Танець виражається в контексті рухів і су- проводжується художніми образами, які мають вплив на формування концепції. Танець сприяє ґрунтовній художній розвиненості людини.

Відзначаємо, що хореографія виражається у формі реакції на прояви характеру та своєрід- не, візуальне вираження почуттів особистості. Варто зауважити, що сам по собі танець еволю- ціонує завдяки візуальним засобам, до яких на- лежать музика, ритм, симетрія та малюнок, що є формотворчою основою цілісності орнаментики танцю. Окрім перелічених, чи не головним еле- ментом форми танцю є його композиція, струк- тура, які надають сутнісну завершеність змісту танцювального твору [10, с. 296].

Хореографічне мистецтво якнайскрапіше запатентує усвідомленість необхідності мис- тецтва в житті і набуття естетичного досвіду хо- реографом, що є специфічною програмою його ж соціальної поведінки [5, с. 274].

Варто відзначити, що розкриття особистос- ті танцівника в культурно-освітньому просторі відбувається завдяки індивідуальним рисам ха- рактеру й особистісним якостям. Відтворюючи життєві події він, танцівник, відшукує власні уявлення про виразність танцю, розмірковуючи про майбутній образ. Різноманітність танців (на- родний, бальний, сучасний) підтверджує зазна- чене міркування [3, с. 75].

Народний танець у образотворчому мистецтві, відтворюючи життя, побут, звичаї і традиції украї- нського народу, створює образи, які розкривають національну специфіку – волелюбність, героїзм, звитягу і завзятість, дотепність і життєвий досвід. Мудрість та естетична спадщина українського на- роду, із покоління до покоління, передається пля- хом хореографічного мистецтва. Теоретик україн- ського народного танцю, В. Верховинець вважав, що в художніх образах танцю розкриваються най- кращі риси національного характеру [3, с. 72].

Хореографічне мистецтво є способом пізна- ння цінностей буття, отже, спонукає особистість дивитися на світ ціннісними категоріями. Уні- кальність хореографії в тому, що вона передба- чає світосприйняття як думкою, так і переживан- ням цієї думки. Отже, учасники танцювального колективу мають спроможність занурюватися у певні рольові ситуації в житті. І завдяки танцю вони переживають те, що в реальному житті для них може залишитися terra incognita. Це свое- рідний спосіб комунікації зі світом, який перед- бачає не стільки логічні переконання, скільки розширення реального життєвого досвіду через ціннісне ставлення до світу [1, с. 255].

У сучасних умовах хореографія має здатність формувати інтерес у дітей та молоді, до різно- жанрового мистецтва, реалізувати численні завдання художньо-виховних та просвітниць- ких цілей. Хореографічне мистецтво є способом пізнання цінностей буття. Хореографія спону- кає особистість дивитися на світ ціннісними ка- тегоріями. Унікальність хореографії в тому, що вона передбачає світосприйняття як думкою, так і переживанням цієї думки. Як наслідок прояв- ляється необхідність закріплення даного мистец- тва у образотворчому вигляді [3, с. 78].

Оскільки хореографія за природою є мисте- цтвом істинно синтетичним, тому цілеспрямована діяльність танцівника, балетмейстера, педагога зорієнтовує людину не лише на здоровий спосіб життя, а засобами музики, образотворчого мисте- цтва та іншими скеровує на активність, емоційність, потреби та відповідну мотивацію, саморегуляцію, мораль, що є ключовими ознаками особистості. Відтак, відповідною спрямованістю особистості на- бутий художньо-естетичний досвід матеріалізуєть- ся у практичній хореографічній діяльності.

Хореографія та образотворче мистецтво – це по факту сукупність різних за формою та змістом мистецтв, об'єднуючи в собі декілька видів ху- дожньої творчості, декілька компонентів: сцена- рій, музику, образотворче мистецтво.

Відзначаємо, що видам образотворчих мистецтв присвячено чимало число статей і книг; багато учених – мистецтвознавці, художники займалися обґрунтуванням її «граматики» з різних концеп- туальних позицій. Проте зовсім немає робіт, що досліджують пластичну мову графіки, живопису, скульптури і їх точки зіткнення з хореографією (не дивлячись на те, що пластична форма один з головних, а деє основне джерело інформації).

У пластичну форму вдягається і силуетний малюнок об'ємів, і конструктивно-просторова структура; отримують своє пластичне вираження нюанси ритму і гармонія співвідношень; склад- ні художні асоціації народжуються під впливом пластичного початку.

Розглянемо види образотворчого мистецтва, освітлюючи особливості їх художньої мови, і спробуємо відшукати схожість з пластичною мовою танцю.

Так, художники розглядаючи живопис, також писали про збагачення його іншими видами творчості. Зокрема, вони вказували на те, що центральні функції образотворчого мистецтва виявляються з найбільшою переконливістю за посередництва властивих саме йому образно-живописних завдань. Його прагнення до розширення своїх функцій прямує від проблем зображення живих людських образів в русі і дійсності, від барвистих поєднань і гармоній, і від передачі живого світла і повітря до кордонів мистецтв, що є сусідніми з нею. Так було з багатьма явищами імпресіонізму. Захоплення конструктивними композиційними побудовами зближує живопис з архітектурними завданнями. Саме вони в мистецтві стінопису стають особливо потрібними. Превалювання формального пластичного над барвистим живописом наближає його до скульптури [5, с. 280].

Малюнок танцю або хореографії – це розташування і переміщення танцюючих по сценічному майданчику. Якщо ми стежитимемо за танцівниками не звертаючи уваги на їхні рухи (власне на танцювальний текст), а лише на переміщення по сценічному майданчику і зафіксуємо їхнє переми-

щення на аркуші паперу, то тим самим ми зафіксуємо малюнок танцю, слід, який може бути прямим, по діагоналі, по колу, по спіралі, зигзагоподібним і так далі. Можна сказати, що танець буде утворюватися за законами хореографічної геометрії [2, с. 58].

Відзначимо, що малюнок танцю виявляється не лише на горизонтальній поверхні підлоги, він поширюється і на фігури самих артистів. При вигадуванні танцю балетмейстер повинен використовувати малюнок для того, щоб добитися найбільшої образної виразності, повніше розкрити образ, характер, настрої героя.

Висновки і пропозиції. Хореографія і образотворче мистецтво поєднуються у формуванні концепції танцю та довершеності його художнього образу. Варто відзначити вплив різних засобів (у тому числі і технічні засоби) на формування образу постановки танцю. Дані засоби мають свій вплив на формування образотворчого погляду на танець. Причиною синтезу хореографії та образотворчого мистецтва є уніфікація мистецької подачі танців.

Напрямки синтезу хореографії та образотворчого мистецтва залежать від художнього образу: у контексті оформлення хореографічної постановки або передачу через художні образи емоцій танцю.

Список літератури:

1. Богоявленская Д. Психология творческих способностей : учебное пособие. 2002. 320 с.
2. Васильева Е. Танец. 1968. 112 с.
3. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. 1990. 152 с.
4. Володіна Т.І. Модерн: проблеми синтезу мистецтв. *Художні моделі всесвіту. Взаємодія мистецтв в історії світової культури*. Кн. 1. С. 261–276.
5. Гусаченко Л. Роль хореографічного мистецтва у формуванні гармонійної особистості в умовах сучасної системи виховання. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2017. Вип. 5(1). С. 274–284.
6. Каган М. Эстетическое и художественное воспитание в развитом социалистическом обществе. 1984. С. 20.
7. Казин А.Л. Художественный образ и реальность: опыт эстетико-искусствоведческого исследования. 1985. 120 с.
8. Ковальская И. От оперетты к мюзиклу: к вопросу об исторической логике музыкальной комедии. *Музичне мистецтво і культура : Науковий вісник*. 2007. Вип. 8. Кн. 2. С. 136–148.
9. Королева Э. Танец и художественная культура. От возникновения человечества до первых великих цивилизаций. 1997. С. 8–43.
10. Савчин Л. Хореографічне мистецтво у культурно-освітньому просторі України. *Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство*. 2014. Вип. 14. С. 296–303.
11. Шевнюк О. Формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя. 1995. С. 23.

References:

1. Bohoiavlenskaia D. (2002). *Psykholohyia tvorcheskykh sposobnostei : ucheb. posobyie* [Psychology of creative abilities : textbook], 320 p.
2. Vasyleva E. (1968). *Tanets* [Dance], 112 p.
3. Verkhovynets V. (1990). *Teoriia ukrainskoho narodnoho tantsiu* [The theory of Ukrainian folk dance], 152 p.
4. Volodina T.I. (1997). *Modern : problemy syntezu mystetstv. Khudozhni modeli vsesvitu. Vzaiemodiia mystetstv v istorii svitovoi kultury* [Modernist: problems of art synthesis. Artistic models of the universe. The interaction of the arts in the history of world culture], vol. 1, pp. 261–276.
5. Husachenko L. (2017). *Rol khoreohrafichnoho mystetstva u formuvanni harmoniinoi osobystosti v umovakh suchasnoi systemy vykhovannia* [The role of choreographic art in the formation of a harmonious personality in the modern education system]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, no 5(1), pp. 274–284.
6. Kahan M. (1984). *Estetycheskoe y khudozhestvennoe vospytanye v razvytom sotsyalystycheskom obshchestve* [Aesthetic and artistic education in a developed socialist society], p. 20.
7. Kazyn A.L. (1985). *Khudozhestvennii obraz y realnost: opit estetyko-yskusstvedcheskoho yssledovanyia* [Artistic image and reality: the experience of aesthetic-art research], 120 p.
8. Kovalskaia Y. (2007). *Ot operetty k miuzyklu: k voprosu ob ystorycheskoi lohyke muzykalnoi komedyi* [From the operetta to the musical: to the question of the historical logic of musical comedy]. *Muzychne mystetstvo i kultura : Nauk. visnyk*, no 8, vol. 2, pp. 136–148.
9. Koroleva E. (1997). *Tanets y khudozhestvennaia kultura. Ot voznyknovenyia chelovechestva do pervykh velykykh tsyvylyzatsyi* [Dance and art. From the emergence of humanity to the first great civilization], pp. 8–43.
10. Savchyn L. (2014). *Khoreohrafichne mystetstvo u kulturno-osvitnomu prostori Ukrainy* [Choreographic art in the cultural and educational space of Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii : Mystetstvoznnavstvo*, vol. 14, pp. 296–303.
11. Shevniuk O. (1995). *Formuvannia khudozhno-estetychnoho dosvidu maibutnoho vchytelia* [Formation of artistic and aesthetic experience of the future teacher], p. 23.